

WARSZAWSKI UNIWERSYTET MEDYCZNY MEDICAL UNIVERSITY OF WARSAW

ZAKŁAD MEDYCYNY SPOŁECZNEJ I ZDROWIA PUBLICZNEGO

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Małgorzaty Ulickiej
pt. „Postawy rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec realizacji szczepień
ochronnych”

Szczepienia ochronne stanowią jedno z największych osiągnięć medycyny i ludzkości. Korzyści wynikające ze stosowania szczepień ochronnych na szeroką skalę porównywane są jedynie do tych związanych z uzdatnianiem wody pitnej. Niestety, tuż po wynalezieniu pierwszego szczepienia przeciw ospie prawdziwej przez angielskiego lekarza Edwarda Jennera, ludzie jemu współcześni, zamiast obawiać się choroby, która skutecznie pustoszyła ówczesną populację, manifestowali strach przed szczepieniami, obawiając się m.in. iż ludziom po szczepieniu wyrastają rogi...

Niestety, również dzisiaj obserwujemy, iż rośnie liczba osób, pacjentów, rodziców, którzy są albo zadeklarowanymi przeciwnikami szczepień albo, co zdarza się jeszcze częściej, wyrażają opinie i postawy wahające się wobec szczepień ochronnych. Polska należy do krajów, w którym w ostatnim czasie znacząco przybywa rodziców odmawiających wykonania szczepienia u swoich dzieci, co jest bardzo niepokojące.

Pandemia COVID-19 w sposób spektakularny dowodzi jak bardzo szczepienia są nam potrzebne, by poprawić sytuację epidemiologiczną wybranych chorób zakaźnych, doprowadzić do ich eliminacji lub eradykacji.

W świetle przedstawionych wyżej danych, podjęcie przez mgr Annę Ulicką tematu nawiązującego do postaw rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec realizacji szczepień, uważam za niezwykle aktualne, potrzebne i praktyczne.

Praca ma strukturę standardową, składa się ze wstępu, opisu materiału i metod, wyników, dyskusji, wniosków, spisów rycin oraz tabel, piśmiennictwa oraz streszczeń w języku polskim i angielskim. Proporcje pracy są prawidłowe.

We wstępie Autorka przedstawiła aktualne dane na temat roli szczepień w zapobieganiu chorobom zakaźnym, opisała rodzaje szczepionek, koncentrując się na bezpieczeństwie ich stosowania, przytoczyła też definicje postaw wobec szczepień.

Autorka w sposób precyzyjny sformułowała cel główny pracy, jakim była ocena postaw rodziców dzieci wobec realizacji szczepień oraz sześć celów szczegółowych, w tym: ocenę związku czynników socjodemograficznych stanu zdrowia dziecka, wcześniejszych doświadczeń ze szczepieniami, postrzegania istotności i bezpieczeństwa szczepień obowiązkowych, jakości organizacji szczepień przez poradnię i związku źródeł, z których pozyskiwana jest wiedza na temat szczepień z postawami rodziców wobec szczepień.

Do badania włączono 2100 rodziców i opiekunów dzieci uczęszczających do klas 0-III dziesięciu szkół podstawowych powiatu oławskiego. Udział w badaniu był dobrowolny i anonimowy, kryteria włączenia i wyłączenia do badania sformułowano czytelnie i prawidłowo. Jako narzędzie badawcze wykorzystano standaryzowany kwestionariusz PACV (ang. *Parent Attitude About Childhood Vaccines*), opracowany w 2010 roku przez D. Opla, składający się z 15 pytań oraz zwalidowany autorski kwestionariusz badawczy, opracowany w oparciu o wybrane zmienne z Raportu SAGE (ang. *Strategic Advisory Group of Experts*), składający się z 51 pytań.

Prezentacja wyników, obok dyskusji, stanowi najobszerniejszą część pracy. Wyniki zostały zaprezentowane w sposób uporządkowany, z użyciem 46 tabel i 10 rycin, co dodatkowo zwiększa ich atrakcyjność graficzną i przyczynia się do bardzo czytelnego ich odbioru przez czytelnika. Autorka zaobserwowała, że rodzice prezentujący pozytywne postawy wobec szczepień dzieci byli starsi w porównaniu do tych, którzy manifestowali postawy niechętne, częściej też byli narodowości ukraińskiej. Stwierdzono także istotny statystycznie związek między wystąpieniem w przeszłości niepożądanego odczynu poszczepiennego (NOP) a brakiem realizacji wybranych szczepień lub szczepieniem niezgodnie z Programem Szczepień Ochronnych (PSO). Negatywna postawa wobec szczepień prezentowana była też częściej wśród rodziców niekorzystnie oceniających funkcjonowanie poradni szczepień. Wyniki wieloczynnikowej regresji logistycznej pozwoliły stwierdzić, że niezależnymi predyktorami stymulującymi pozytywne postawy wobec szczepień były m.in.: uzyskanie informacji o szczepieniach w trakcie wizyty u lekarza, uzyskanie informacji o możliwych NOP, wykonanie szczepienia przeciw zakażeniom meningokokowym. Z kolei czynnikami zwiększającymi prawdopodobieństwo manifestowania przez rodziców postaw antyszczepionkowych były: postrzeganie szczepień

jako niebezpiecznych, wystąpienie NOP po szczepieniu przeciw odrze, śwince, różyczce (MMR), brak informacji o terminach szczepień.

Analizy wyników dokonano z użyciem właściwie dobranych testów statystycznych, prawidłowo je interpretując. Analizując uzyskane wyniki, Autorka wykazała się umiejętnością krytycznej ich analizy i interpretacji, dokonała odniesienia wyników własnych do danych z piśmiennictwa światowego.

Dyskusja przeprowadzona jest w sposób interesujący, Autorka odnosi się w niej do wyników innych badaczy podnoszących kwestie tzw. „*ruchów antyszczepionkowych*” oraz postaw wahających się wobec szczepień ochronnych. Za szczególnie wartościowy fragment dyskusji uznaję ten odnoszący się do implikacji praktycznych przeprowadzonego badania, możliwości zastosowania skutecznego narzędzia do wczesnej identyfikacji rodziców wahających się w aspekcie wykonywania szczepień u swoich dzieci. O dojrzałości naukowej Doktorantki, jej samokrytycyzmie świadczy rozdział opisujący ograniczenia badania, w tym możliwość błędów utrudniających interpretacje uzyskanych wyników.

Na podstawie analizy uzyskanych wyników, Autorka wysnuła siedem wniosków, z których za najważniejszy, moim zdaniem, należy uznać wniosek pierwszy wskazujący na fakt, iż osoby o pozytywnych postawach wobec szczepień stanowią nadal większość populacji oraz wniosek szósty: dobra ocena jakości organizacji szczepień w poradni lekarza rodzinnego odgrywa istotną rolę w kształtowaniu pozytywnych postaw wobec szczepień.

Piśmiennictwo liczy 178 pozycji, głównie z ostatnich 10 lat i przede wszystkim anglojęzycznych, choć należy w aspekcie pozytywnym podkreślić cytowania prac polskich badaczy w zakresie określania wskaźników realizacji szczepień w naszym kraju. Piśmiennictwo zostało prawidłowo dobrane i zacytowane, jego zakres świadczy o tym, że Autorka dobrze zna aktualne wyniki badań, które dotyczą omawianej w pracy problematyki.

Zwraca uwagę nienaganne, staranne i estetyczne opracowanie graficzne rozprawy.

Jakie są zatem uwagi do ocenianej pracy?

Rozprawa napisana jest poprawnie pod względem językowym, jednak Autorka nie ustrzegła się drobnych błędów, głównie interpunkcyjnych, wskazane jest podanie konkretnych stron, których dotyczy cytowanie - w przypadku monografii.

Wskazane byłoby podczas przygotowywania pracy do publikacji w czasopiśmie o wysokim współczynniku oddziaływania (na co niewątpliwie praca zasługuje ze względu na bogaty materiał badawczy i interesujące wyniki), uzasadnienie dlaczego właśnie w tym, a nie innym czasie zaplanowano badanie oraz uzasadnienie wyboru miejsca przeprowadzenia badania (czy jest to region, w którym raportowane jest szczególnie intensywne narastanie

liczby rodziców odmawiających wykonania szczepienia u dzieci?). Należałoby także wyjaśnić dlaczego Autorka zdecydowała się przeprowadzić badanie w grupie rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym, a nie np. w grupie rodziców niemowląt lub nastolatków?

Ponadto, chciałabym uzyskać od Autorki odpowiedź na pytanie, czym tłumaczyć można następujące stwierdzenie zawarte w dyskusji: „*lekarz i pielęgniarka/położna, zniechęcał do szczepień respondentów o postawach negatywnych, a zachęcał do szczepień badanych o postawach pozytywnych*”? Wydaje się bowiem, że należy oczekiwać od profesjonalistów medycznych jednoznacznego popierania szczepień, zachęcania do ich wykonywania, o ile nie występują przeciwwskazania medyczne.

Interesujące byłoby też wyjaśnienie, dlaczego zdaniem Doktorantki, wykonanie konkretnego szczepienia, a mianowicie szczepienia przeciw zakażeniom wywołanym przez *Neisseria meningitidis* było predykatorem manifestowania przez rodziców pozytywnych postaw wobec szczepień.

Ostatnia uwaga dotyczy sposobu formułowania wniosków, które w pewnym zakresie są powtórzeniem uzyskanych wyników. Oczekiwałabym bardziej śmiałych stwierdzeń, chociażby takich, jakie Doktorantka zawarła w dyskusji: „*...niezbędne są działania mające na celu wpisanie gruntownej edukacji wakcynologicznej do programów kształcenia szkół i uczelni medycznych, jak również do programów kształcenia podyplomowego profesjonalnych pracowników ochrony zdrowia*”.

Opisane wyżej uwagi nie wpływają znacząco na pozytywną merytoryczną ocenę pracy, która stanowi wyczerpujące, staranne i oryginalne opracowanie problemu naukowego, znacząco przyczynia się do zaktualizowania wiedzy o postawach rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym wobec szczepień ochronnych w Polsce. Założone cele badawcze udało się Autorce zrealizować, dzięki czemu dysponujemy aktualną i pogłębioną wiedzą na temat postaw rodziców wobec szczepień – co powinno mieć ważne implikacje praktyczne.

Podsumowując, stwierdzam iż przedstawiona do rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ust.1-2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. Nr 2018, poz. 1668 z późn. zm.) i zwracam się do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie mgr Anny Małgorzaty Ulickiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, dnia 8 listopada 2021 roku

prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Anna Nitsch-Osuch
specjalista pediatrii
specjalista epidemiolog
specjalista zdrowia publicznego
5179091